

In memoriam

Михайло Б. Ждан

ПЕТРО, МАРКІЯН ІСАЇВ

(26. I. 1905 — 23. II. 1973)

Простора викладова зала львівського університету. В одній з лав сидять: завжди поважна Славця К., енергичний, повний життя Петро І., весела, розсміяна Марійка Б., трохи колючий, але завжди щирий друг Микола Г., щебетуха Нуся М., і я. Ждемо на виклад. За хвилину приходить проф. Хилінський, з повагою сідає за кафедру і починає виклад. Сьогодні про реформи Гракхів...

... Ідемо з важливою місією. Ось вул. Словацького, будинок головної пошти, скручуємо праворуч на вул. Коперника та заходимо до вітальні греко-кат. Духовної Семінарії. За хвилину входить о. ректор Й. Сліпий. Петро І., голова делегації, з'ясовує причину нашої візити і просить о. ректора опікуватися новооснованим Г-вом Українських Студентів Католиків «Обновю». О. ректор дає згоду...

... Снуються спомини як павутиння бабинею літа над стернею, що жде на свого орача. Орача немає, відійшов на заслужений відпочинок...

*

Петро, Маркіян Ісаїв народився в Лісках коломийського повіту в Західній Україні. Його батько о. Іван, одружений з Ольгою з дому Филипів, був там греко-кат. священиком. Дитячі літа хлопчини не були легкі. В 1913 р. померла його мати, а рік опісля арештовано його батька та запроторено до Талергофу. До української гімназії ходив він в Станиславові. Після її закінчення Петро Ісаїв вступив у 1925 р. на львівський університет, студіюючи там історію як головний і філософію як побічний предмет. Історію студіював він у проф. Пtasьніка, у якого, на підставі праці «Канонічний процес поляків з хрестоносцями в 1339 р.», отримав ступінь магістра філософії в 1931 р. Під час студій кинувся він у вир зорганізованого студентського життя: він був активним пластуном, редагуючи пластовий місячник «Молоде



Петро Ісаїв

Життя»(1927—1929) та організатором Товариства Українських Студентів Католиків «Обнова», якого став першим головою в 1930 р. Після закінчення університетських студій у 1931 р., відбувши безплатну практику в Академічній Гімназії, учителював в українських середніх школах Львова: в Акад. Гімназії, в Малій Духовній Семінарії і в Жіночій Фаховій Школі СС. Васильянок. У тому ж самому часі приготовляючись до державного учительського іспиту, він редагував літературно-науковий місячник «Дзвони» та писав популярні праці на історичні теми. Одну з них, що під назвою «Українські Визвольні Змагання» вийшла 1930 р. у Вид. «Мета», skonфіскувала польська влада.

Під час другої світової війни П. Ісаїв опинився на еміграції, де вже в 1939 р. почав працю спершу на гімназійних курсах, а опісля в Українській Державній Гімназії в Ярославі (1939—1941 рр.), виконуючи одночасно обов'язки шкільного референта Українського Допомогового Комітету. Згодом став керманічем шкільного відділу в Українському Центральному Комітеті в Кракові. Хоч навантажений організаційною працею, він все ж таки знаходив час на редагування журналу «Українська Школа» (1942—43) та писання праць на ідеологічні теми. Одну з них skonфіскувала німецька цензура, сам же автор був арештований і перебував чотири місяці у в'язниці.

Розвал Німеччини пережив П. Ісаїв в Баварії, де вже в 1945 р. зачав учителювати в Українській Таборовій Гімназії в Авгсбурзі та Бад-Верісгофені, в яких, з однорічною перервою, вчив аж до 1949 р. У 1947 р. на підставі дисертації «Історія українського шкільництва в Генеральній Губернії» отримав докторат філософії в Українському Вільному Університеті в Мюнхені. Тоді ж зістав іменований лектором згаданого університету, в якому в 1947—1948 рр. викладав початкову добу середньовічної історії Європи. Одночасно редагував журнал «Українська Школа» в Авгсбурзі (1947—1948 р.) та працював для тижневика «Християнський Голос» у Мюнхені (1949). Після переїзду до США Покійний д-р П. Ісаїв осів з родиною у Філядельфії і зараз же включився у виховну працю нашої молоді. Він вчив в суботній школі українознавства Української Учительської Громади (пізніше «Рідної Школи») та в Українському Католицькому Інституті. Від вересня 1962 до червня 1968 р. був учителем українознавства в цілоденній парохіяльній школі св. о. Миколая. У 1965/6 р. був керівником Українського Педагогічного Інституту в організаційній системі Шкільної Ради Українського Конгресового Комітету Америки. Крім цього був першим станичним Пластової Станиці (1949—1953) у Філядельфії, головою Головної Управи «Обнови», належав до Укр. Кат. Асоціації Преси і до Т-ва Укр. Письменників і Журналістів. В 1965 р. Покійний був іменований надзвичайним професором історії України в Українському Католицькому Університеті ім. св. Климента в Римі. Продовж 13 літ (1949—1963) був редактором тижневика «Шлях»; був членом Шкільної Ради УККА та «Учительської Громади».

Рівнобіжно і безперервно з усіма іншими зайняттями йшла праця Покійного в ділянці його спеціалізації — в історії. Хоч його зацікав-

лення були всесторонні, всеж таки найбільше уваги він присвятив історії української церкви. З-під його пера вийшли такі важливіші праці: *Берестейська Унія* (1946), *Роля Візантії в упадку української державности* (1947), *Звідки Русь-Україна прийняла християнство?* (1952), *Фльорентійська Унія* (1956—1957), *Історія Перемиського єпископства східного обряду* (1969), *Меморандум митрополита Андрея Шептицького до урядів центральних держав з 15 серпня 1914 р.* (1968), *Важливість Берестейської Унії в історії України* (1970), та інші. Також і політична історія України та ідеологічна тематика притягала увагу Покійника. З тієї ділянки слід відмітити такі праці: *Чи Володимир Великий був коронований? Один народ чи три народи? На перекрою двох епох і. і.* Крім наукових праць з під пера д-ра Ісаїва вийшло чимало науково-популярних статей, що їх поміщував він в різних католицьких часописах та синтетичних оглядів призначених для шкільних підручників (зпр., доповнення до *Історії України* Крип'якевича і Дольницького). Він був автором численних рецензій друкованих у різних українських та американських журналах і співробітником *Енциклопедії Українознавства* (з важливіших його гасел слід згадати «Перемиська єпархія» та «Перемишль»). Покійний залишив готові до друку праці: *Історія українського шкільництва в Генеральній Губернії в шкільних роках 1939—1945 рр.*, *Причини упадку української держави в княжій і козацькій добах*, а також працю *Станиславів*.

Доцінюючи вклад д-ра П. Ісаїва в українську науку Наукове Товариство Шевченка іменувало його дійсним членом Історично-Філософської Секції. Він був також членом американських історичних товариств, а саме: The American Catholic Historical Association і American Historical Association.

На окрему згадку заслуговує його повна виrozumілости і доброзичливости постава до Українського Історичного Товариства, якого він був дійсним членом. Він був також співробітником *Українського Історика*, в якому поміщував архівальні матеріяли попереджуючи їх своїми глибоко продуманими вступами. Його зрозуміння значення *Українського Історика* найкраще характеризують отсі думки, що їх написав він у статті «Чому потрібно українського історичного журналу?» (*Америка*, ч. 163, 1969): «...Хтось ті спотворення» (мова про фальшування української історії *большевицькими вченими*) повинен усунути і спростувати їх. Такий науковий журнал, як „Український Історик” користаючи зі спільних сил, може багато спричинитись до таких спростувань. З вище з'ясованих причин українське громадянство повинно якнайбільше підтримати той справді цінний і необхідний журнал. Втримання, розбудова і якнайбільше поширення «Українського Історика» повинно стати просто національним обов'язком і вимогою патріотизму української еміграції».

Смерть покійного д-ра П. Ісаїва відчувли болюче Велика Пластова Сім'я, наш науковий світ, широкі круги українських журналістів і публіцистів і, передусім Українське Історичне Товариство та його журнал *Український Історик*.